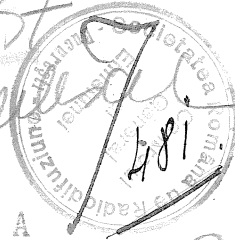

16-45
8-11 Aprilie 1937
Puiu Vasile
CONFERINTA

TINUTA LA RADIO JOI 8 APRILIE 1937 CU PLEJURI
IMPLINIRII A 19 ANI DELA UNIREA BASARABIEI CU
ROMANIA .-

Se implinesc mâine 9 Aprilie 19 ani de când
Basarabia s'a unit cu negatul român.

Ruptă în vechea Moldovă a lui Stefan cel Mare,
la 16 Mai 1812 de către Ruși, a stat sub stăpânire
lor până la 27 Martie (9 Aprilie) 1918 a'ică 106 ani.

Cu multa mâhnire boierii Moldoveni prezentară
la acea dată lui Scarlat Calimah, un protest prin
care arătau că cedarea Basarabiei s'a făcut de delega
ții Porții fără ca țara să fi fost consultată. Domnul
primii cu multa amărăciune plângerea boierilor și o
trimise la Poartă, stăruind să ajungă la cunoștința
Sultanului dar nu a putut face nimic, față de aceste
două împărăii puternice și deopotrivă de lacome și
de disprețuitoare a drepturilor celor mici.

Mitropolitul Veniamin președintele divanului domnesc nu se mulțumi cu caracterul platonice al aceleia jalbe și înțemă pe boieri să-și aducă aminte de rezistența patriotică a lui Grigore Ghica Voia, cu prilejul răpirei Bucovinei de Austriaci, și profitând de conjunctura politică prielnică, creiată prin campania lui Napoleon, să aducă cazul Basarabiei înaintea congresului din Viena. Ne având însă majoritatea boierilor de partea sa nu a putut face nimic.

Deoarece nu au înrăsniț să facă Volovenii, a încercat domnul muntean Ion Caragea prin reprezentantul său în Viena care a cautat să determine pe Metternich, cancelarul imperiului austriac, să aducă înaintea congresului chestiunea retrocedării Basarabiei. Metternich însă refuzat această intervenție pe motiv că orice încercare ar face pe lângă delegații ruși în acest sens ar fi fără scop și fără țintă .xx

Pe de altă parte catastrofa lui Napoleon în Rusia făcea imposibilă revizuirea tratatului de la București, așa în căt Basarabia rămase definitiv pierută cu toate intervențiile și protesturile patriotilor români

In 1853 izbucni un nou război între Ruși

și Turci, cari au fost ajutați mai târziu de Francezi și
Englezi, război care s'a terminat cu înfrângerea Rușilor
sub zidurile Sevastopolului, silindu-i astfel ~~să~~ ~~astfel~~
să semneze tratatul de pace de la Paris in 1856, tratat
care impunea Rușilor printre altele obligația de a re-
trece la Moldovei Basarabia sudică cu târgurile Cahul
Bolgra și Ismail .

Marea a fost bucuria Moldovenilor când veni veste
tea la Iași că congresul de pace din Paris a silit pe
Ruși să dea înapoi, măcar o parte din praia de la 1812. Va-
sile Alexanđri scrise atunci frumosul marș "Drum bun" ca-
re a fost cântat de ostașii români la trecerea Prutului.

Dar bucuria basarabenilor de a colabora la conso-
lidarea României Mari care s'a împlinit prin unirea R
Principatelor Moldova și Muntenia ^{la} 1859, n'a fost de lun-
gă durată, fiindcă in 1877 izbucni ~~un~~ un nou război între
Ruși și Turci, la care au luat parte și Românii in cali-
tate de aliați ai Rușilor, ~~război care s'a terminat cu~~
~~înfrângerea Turcilor la Plevna.~~ Din acesta ~~să~~ ^{război} a rezul-
tat pentru noi independența și apoi ridicarea la rangul
de regat. Turcii ~~în urma acestei~~ ^{în urma acestei} înfrângeri semnara
armistițiul de la San-Stefano, care a fost supus apoi

revizuirii congresului de pace intrunit la Berlin sub președenția lui Bismark. Acolo, Rusia cu tot angajamentul ei solemn de a respecta integritatea teritoriului nostru, revenică și obțină retrocedarea ținuturilor Basarabene înapoiate Moldovei la 1856. Această veste a umplut sufletele basarabenilor de nesădeje și profundă mâhnire.

Zărnice rămaseră stăruințele lui Mihail Kogălniceanu și Ion C. Brătianu delegații români, de a convinge pe membrii congresului despre neîreptatea ce ni se făcea, prin ^{despoarea} ~~despărțirea~~ țării, de o parte în patrimoniul ei. În schimbul acestei dureroase pierderi, congresul a oferit României Dobrogea, pentru a-și deschide astfel un ^{drum} ~~acces~~ la Măre. Guvernul român se conformă hotărârii congresului retrăgând funcționarii de dincolo de Prut, fără a semna vreun act formal de cesiune.

Pierderile ținuturilor moldovenesti în sudul Basarabiei înăspriră, în urma tratatului de pace din Berlin, relațiunile dintre Ruși și Români, iar frontiera Prutului se închise aproape ermetic la 1878 pentru ^{schimbul} ~~simțul~~ de gândire și simțire dintre frați. Renasterea națională și politică a Neamului Românesc

De la sfârșitul secolului al XIX începu să neliniștească pe Ruși și să-i determine să ia măsuri de rigoare pentru asigurarea stăpânirii lor. Atunci începură oșiosul proces de desnaționalizare a basarabenilor prin școală și biserică, precum și tentativa de încătușare a conștiinței naționale a unui naem nornic de viață și de progres.

Mai puternică însă decât aceste tentative s'a dovedit dreptul cauzei noastre, care a trebuit să invingă (și a invins) toate piedicile pe cari Ruși le-au pus în calea dezvoltării naționale a basarabenilor.-

Dar durerile ~~xx~~ moldovenilor în Basarabia n'au încetat, și calvarul suferințelor lor nu se termină căci în August 1914 când începu războiul mondial peste trei sute ^{de} mii de români în Basarabia au luptat sub steagul rusec pentru slava și ~~xxxx~~ mărirea asupritorilor lor. această luptă durând până la izbucnirea marelui revoluții rusești în Martie 1917.

Cu toate manifestațiile și conferințele soldaților în dosul frontului, prin care o lume sătulă de război și zăpăcită de doctrinele socialiste și comuniste puneau la cale o nouă ordine de lucruri în Rusia, soldații moldoveni în Basarabia cari aparțineau diverselor unități

ce operau pe fronturile din Bucovina și Moldova avură prilejul să se întâlnească cu conaționali de ai lor din vechiul Regat din Ardeal și din Bucovina și astfel să li se lumineze mintea lor zapăcită de ideile revoluționare la lumina flacărei curate a ideii naționale. La începutul lui Aprilie 1917 avu lor un congres general la obștinău la care au luat parte delegați de preoți de profesori și de intelectuali cari au votat o moțiune prin care cereau autonomia religioasă școlară, administrativă și economică a Basarabiei precum și convocarea unei adunări legislative care să voteze legile necesare.

Constituindu-se "Sfatul Țării" prin reprezentanții legitimi ai tuturor asociațiilor profesionale, culturale și corporațiilor muncitorești, după discuții agitate proclamă în ședința din 2 Dec. 1917 "Republica Democratică federativă moldovenească" și pe dl I. Inculeț președinte al ei.

În acest timp bande de soldați ruși de pe frontul român înuntau Basarabia pentru a comite jafuri și asasinate exercitându astfel un regim de teroare înreptat contra burghezilor. În această situație disperată "Sfatul Țării" într'o ședință secretă trimise o delegație la Iași pentru

a cere intervenția armatei române în Basarabia contra bolșevicilor. Într-adevăr în ziua de 13 Ianuarie 1918, Divizia 11 română sub comanda generalului Broșteanu intră în Chișinău fiind primită de populație cu un entuziasm de nedescris, reușind apoi prin lupte să alunge trupele bolșevice peste Nistru și apoi să restabilească ordinea. Totuși populația română în Basarabia era încreștinată că soluția problemei politice a provinciei lor nu era autonomia ci era unirea cu Moldova.

În urma propagandei de trezire a conștiinței naționale ce se făcea de o pleiadă de intelectuali români se făcuse în sufletele conducătorilor basarabeni ideea consolidării naționale așa încât "Sfatul Țării", după lungi discuții, întrunit în ședință solemnă în ziua de 27 Martie (9 Aprilie) 1918 în sala festivă a liceului de băieți No. 3 în Chișinău votă unirea Basarabiei cu Regatul României.

Voi citi textul declarației pe care a făcut-o "Sfatul Țării" în numele poporului Basarabean.

"Republica Democratică Moldovenească (Basarabia) în hotarele sale între Prut și Nistru, Dunare și Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani în timpul vechei Moldove, în pu

terea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadele singure să și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România.

Unirea s'a făcut pe temeiul a 11 puncte ce trebuiau respectate așa încât parlamentul român trebuia să hotărască convocarea neîntârziată a constituanței în care vor intra proporțional cu populația și reprezentanții Basarabiei aleși prin vot universal egal direct și secret spre a hotărî împreună cu toți înscrierea în constituție a principiilor și a garanțiilor cuprinse în cele 11 puncte.

După ce s'a citit declarațiunea ~~ce~~ a fost pusă la vot și primită cu o mare majoritate ~~de voturi~~. În ~~ata~~ ~~x~~ după aceasta rezultatul votului a fost așus la cunoștința Regelui Ferdinand I ^{integritorul de neam} și a primului ministru al României, Alexandru Marghiloman, care ^a așus imediat la cunoștința parlamentului român declarație "Sfatului Țării" de unire a Basarabiei cu România.

Ochii tuturor erau plini de lacrimi și de bucurie. Entuziasmul era așa de mare încât a cuprins și pe cei cari până în ultima clipă au încercat să împiedece

acest eveniment de supremă bucurie pentru moldovenii.

Actul unirii din 27 Martie (9 Aprilie) a avut urmări binecuvântate pentru Basarabia și a fost de bun augur și pentru celelalte provincii înstrăinate. Războiul ~~xxx~~ care continua cu toată furia luase o întorsătură catastrofală pentru puterile centrale. Imperiul Austro-Ungar se prăbușea pentru a readă libertatea popoarelor încăturate. Românii din Bucovina apoi cei din Ardeal și din Banat ajungând stăpâni pe soarta și pe țara lor, votară și ei unirea necondiționată cu Regatul. Sub impresia covârșitoare a acestei întâmplări politice, revenirea și Basarabienilor asupra condițiilor sub care votaseră unirea în 27 Martie stil vechiu (9 Aprilie stil nou) și astfel la 10 Dec. 1918 votară și ^{ei} unirea necondiționată a Basarabiei cu România Mare.

Pentru ca votul "Sfatului Țării" să capete putere de lege mai rămăsese ca actul unirii să fie supus ratificării adunării naționale constituante a României întregite intrașevăr în înșința memorabilă dela 20 Dec. 1919, s'au ratificat actele de unire votate de "Sfatul Țării" din Chișinău și de congresele naționale din Alba-Iulie și Cernăuți.

Această restabilire a dreptății încălcate, a avut loc în toate direcțiile vieții politice, culturale și

sociale și nu numai pentru majoritatea românească ci și pentru toate elementele ~~țărănești~~ etnice conlocuitoare

Punctele principale a acestui proces de restabilire a dreptății se cuprind în : Reforma pentru împământirea țărănilor, chemarea maselor populare la viața publică prin dreptul de vot, precum și restabilirea limbii și culturii românești în toate drepturile lor: în școală, în biserică, în administrație și justiție.

Comemorând astăzi acest act istoric al Unirii Basarabiei cu Patria mamă am dori să scoatem în relief sacrificiile generațiilor trecute, cari au luptat ~~în~~ pentru acest scop, și cari trebuie să ne fie exemple de curaj, energie și patriotism luminat.

Această producție pe care o dă astăzi Liceul "Lazăr" în vederea comemorării aceste uniri nu este decât școlul aceleia pe care tot el a dat acum 19 ani.

Intrădeavăr atunci veniți vestea unirii și la București, fostul maestru de muzică Ion Costescu de la liceul Lazăr, român basarabean, cuprins de o bucurie nemărginită că în sfârșit locul lui natal va face parte din nou din Regatul României, puse în repetiție "Imnul Basarabiei" împreună cu câteva piese corale cu scopul de a da o producție

țiune publică pentru a preamări actul unirii Basarabiei cu Patria Mamă. Trebuia însă pentru aceasta autorizația Comandamentului german pentru că în acea vreme, eram încă sub ocupația Puterilor Centrale. Ea se ceru și când ofițerul însărcinat cu darea autorizației șterse de pe program Imnul Regal, maestrul I. Costescu împreună cu directorul de pe atunci a liceului Gh. Lazăr H. Loliot au protestat energic, spunând ofițerului: "Acă nu ne permiteți cântarea Imnului nostru Regal, noi renunțăm la producțiune și vă facem răspunzători pentru acest fapt." Ofițerul față de această atitudine demnă, fără să scoată o vorbă se duse la superiorul său și revine cu aprobarea întregului program.

Serbarea s'a dat la Ateneul Român în ziua de 25 Aprilie 1918. Maestrul Costescu povestea cu ochii înlăcrămați că o producție ca aceea nu i-a mai fost dat să vadă

Sala de sus cu staluri și loji, ca și cea de jos toate scările și intrările Ateneului erau ticsite de lume.

După executarea Imnului Regal și a Imnului Basarabiei aplauzele și ovațiunile nu mai încetau. Ochii mulțimii erau umeziți de emoțiunea sfântă a celui mai curat patriotism. La terminarea programului lumea rămăsese ca

șintuită în loj și prin staluri, parcă ar fi voit să i se
cânte mereu. A trebuit să se execute ^{incă o dată} ~~imn~~ Imnul legal
pentru ^{ca} publicul să se ridice ^{ducând} cu el amintirea unor
clipe de adevărată înălțare sufletească.

Si acum dacă căutăm să sintetizăm diversele etape
în cari au trecut provinciile românești subjugate: Basa-
rabia, Banatul, Ardealul, Bucovina în punct de vedere cul-
tura, religios și social până la unirea lor cu Patria mamă
avem sentimentul că toate aceste acte ale Unirii tuturor
Românilor într-un Stat Național unitar, constituiesc un postu-
lat al dreptății istorice și ca atare trebuie sărbă-
torite cu tot fastul cuvenit pentru ca orice român să și
amintească cu pietate de generațiile ce au reușit să le
infăptuiască cu atâtea sacrificii .

N'am putea să incheiem această comemorare fără să ne îndreptăm cu toții gâțul către iubitul nostru Suveran care a trăit aceste mari evenimente, ale Uniunii tuturor Românilor, ca prinț moștenător, și care a preluat acest patrimoniu. Dumnezeu să-l ție în perfectă sănătate pentru ca sub înțeleapta Lui conducere țara să prospere, pe veci unită așa cum am dorit moșii și strămoșii noștri.

Trăiască M.S. Regele Carol II

Trăiască Dinastia .-

8. Aprilie 1937.

Mihail G. Iacobescu
Directorul Liceului „Ph. Lupu”
din Suceava